

Ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind en moeder-kindrelatie

De rol van gescheiden en intacte gezinnen

Masterthesis

Masterprogramma Orthopedagogiek

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Universiteit Utrecht

2015 – 2016

Naam: Marije Kloet
Studentnummer: 5625823
Thesisbegeleider: Dr. I. van der Valk
Tweede beoordelaar: Dr. M. de Wied
Datum: Juni 2016

Voorwoord

Deze thesis is geschreven ter afsluiting van mijn Master Orthopedagogiek aan Universiteit Utrecht. De afgelopen periode heb ik mij bezig gehouden met het onderzoeken of de samenhang tussen ouderconflicten en de moeder-kind en vader-kindrelatie anders is voor kinderen uit gescheiden en intacte gezinnen. Het zou mij nooit gelukt zijn dit onderzoek af te ronden zonder de hulp en steun van een aantal personen. Via deze weg wil ik hen dan ook hartelijk bedanken. Er is gebruik gemaakt van de dataset ‘Scholieren en Gezinnen 2013’ welke beschikbaar is gesteld door Dr. I. van der Valk en Dr. E. Spruijt. Mijn dank hiervoor. Daarnaast gaat in het bijzonder mijn dank uit naar Dr. I. van der Valk voor haar professionele ondersteuning en begeleiding gedurende het schrijven van deze masterthesis. Dankzij haar betrokkenheid, interesse en kritische blik is eindresultaat zoals het nu is. Tot slot mijn vriend Willem Mobach voor zijn feedback, maar vooral zijn geduld!

Abstract

In this study the association between the quality of the mother-child and father-child relation and interparental conflicts has been examined. Researchers differ in their opinion if this association is more significant for married families or divorced families. Analyses were based on 1923 children from married families and 443 children from divorced families from the survey study 'Scholieren en Gezinnen 2013' [Students and Families 2013]. These two groups of youngsters were compared with each other concerning the linkage between interparental conflicts and the quality of the father-child and mother-child relationship, as well as the role of family structure in this linkage. Results showed a significant negative relation between parental conflicts and both the quality of the mother-child and father-child relationship: when children report more conflicts between parents, the relationship with both their parents is significantly lower. The relation between parental conflicts and the quality of the relation with mother was stronger for married families compared to divorced families. No differences were found in the association between parental conflicts and quality of the father-child relation between divorced and married families. This means that parental conflicts in married families affect both the quality of the relation with mother and father, whereas in divorced families the quality of the relation with mother is significantly less affected by parental conflicts compared to the quality of the relation with father. More research is needed regarding the possible association with the quantity of the contact with fathers after divorce as this may influence the quality of the relation. Less contact between father and child may lead to a lower quality of the father-child relationship.

Keywords: Interparental conflicts, father child relationship, mother child relationship, divorced families, married families

De kwaliteit van de ouder-kind relatie is van groot belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Een positieve interactie tussen ouder en kind zorgt ervoor dat het kind emoties van zichzelf en anderen herkent, begrijpt en pro-sociaal kan reageren op leeftijdsgenoten (Clark & Ladd, 2000; Zhou et al., 2001). Kinderen van ouders die op een vijandige wijze met hun kind interacteren laten gemiddeld juist vaker emotionele en gedragsproblemen zien (Conger, Ge, Elder, Lorenz, & Simons, 1994; Deater-Deckard, Dunn, O'Connor, Davies, & Golding, 2001).

Veel onderzoekers maken geen onderscheid tussen de moeder-kind en vader-kindrelatie, maar richten zich op de ouder-kindrelatie in het algemeen (Erel & Burman, 1995). Toch zijn er wel degelijk verschillen tussen deze relaties. Gedurende de kindertijd en adolescentie is er tussen moeder en kind gemiddeld meer interactie en betrokkenheid in de primaire verzorging dan tussen vader en kind. De relatie tussen vader en het kind wordt gemiddeld genomen meer gekarakteriseerd door spel en andere recreatieve activiteiten. De interactie met vaders richt zich voornamelijk op specifieke taken en relatief objectieve sociale problemen (Collins & Russel, 1991; Lewis & Lamb, 2003). Ondanks deze verschillen blijkt dat beide relaties van gelijke invloed zijn op het welzijn van het kind (Videon, 2005).

Naast de relatie van ouders met hun kind, speelt ook de onderlinge relatie tussen ouders een rol in het welzijn van het kind. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de mate van conflicten tussen ouders. Ouderconflicten kunnen een negatief effect hebben op de kwaliteit van de relatie tussen moeder en kind en vader en kind (Riggio, 2004). Onder ouderconflicten worden zichtbare wrijvingen tussen ouders verstaan, waarbij er sprake is van verbale uitingen van woede of fysiek geweld (Buehler et al., 1997). Ouderlijke conflicten kunnen een negatief effect hebben op het welzijn van het kind (Vandewater & Lansfort, 1998; Davies & Cummings, 1994). Met name wanneer deze conflicten onopgelost blijven, kunnen ze het kind beschadigen (Grych & Fincham, 1990). Ook kunnen conflicten tussen ouders waarbij het kind aanwezig is leiden tot externaliserend probleemgedrag bij het kind (Jenkins & Smith, 1991; Marcus, Lindahl, & Malik, 2001).

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat er een negatief verband bestaat tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie (Riggio, 2004; Kerig, Cowan, & Cowan, 1993; Erel & Burman, 1995). In dit onderzoek zal worden nagegaan of deze relatie verschilt tussen intacte en gescheiden gezinnen. Onderzoekers verschillen namelijk van mening of de samenhang tussen

ouderconflicten en de vader-kind- en moeder-kind sterker is bij intacte of gescheiden gezinnen (Sabolewski & Amato, 2007; Seltzer, 1991). Verder zal worden onderzocht of sekse van het kind en rol speelt in de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie. In deze inleiding zal verder worden ingegaan op de theoretische en empirische achtergronden die aan dit onderzoek ten grondslag liggen.

Theoretische en empirische achtergrond

Ouderconflicten en kwaliteit vader-kind en moeder-kindrelatie

Een hogere kwaliteit van de relatie tussen ouders onderling is gerelateerd aan een gemiddeld hogere relatiekwaliteit tussen ouders en het kind (Erel & Burman, 1995). Ouderlijke conflicten kunnen daarom een negatief effect hebben op de kwaliteit van de relatie tussen moeder en kind en vader en kind (Riggio, 2004; Kerig, Cowan, & Cowan, 1993; Erel & Burman, 1995). De *'Spillover Hypothesis'*, afkomstig uit de gezinssysteemtheorie (Minuchin, 1974, 1985), gaat ervan uit dat een lage kwaliteit van de relatie tussen ouders en de bijbehorende spanningen en conflicten vaak zorgen voor spanningen en boosheid tussen de ouder en het kind en daardoor kunnen leiden tot een vermindering van de relatiekwaliteit tussen de ouder en het kind (Gerard, Krishnakumar, & Buehler, 2006; Kerig, Cowan, & Cowan, 1993; Erel & Burman, 1995). Uit onderzoek van Coiro en Emery (1998) blijkt verder dat ouderlijke conflicten de kwaliteit van de ouder-kindrelatie negatief kunnen beïnvloeden, omdat ouders gemiddeld minder sensitief-responsief reageren op de behoeften van hun kinderen. Ouders met (veel) conflicten zijn gemiddeld minder gefocust op hun kinderen, waardoor zij minder betrokken zijn bij de opvoeding (Cox, Paley, & Harter, 2001). Tevens kunnen conflicten tussen ouders ervoor zorgen dat kinderen zich minder hechten aan hun ouders en dat zij zich onveilig kunnen voelen in de relatie met hun ouders (Davies & Cummings, 1994).

Tegenover de *'Spillover Hypothesis'* staat de *'Compensatory Hypothesis'*. Deze theorie gaat er eveneens vanuit dat er een negatieve relatie bestaat tussen de relatiekwaliteit van ouders en de relatiekwaliteit tussen ouder en kind (Erel & Burman, 1995). De oorzaak is echter anders. Ouders met conflicten kunnen hun gevoel van ontevredenheid en afwijzing over hun relatie uiten door meer betrokken te zijn en te investeren in de ouder-kindrelatie (Krishnakumar & Buehler, 2000; Erel & Burman, 1995). Hierdoor kunnen er coalities ontstaan, waarbij het kind samen met een ouder samenspannt tegen de andere ouder (Erel & Burman, 1995). De nauwe relatie van ouder met het kind wordt vaak gekenmerkt door een hoge mate van

toegeeflijkheid en laksheid, waardoor de ouder uiteindelijk de controle verliest (Krishnakumar & Buehler, 2000).

Veel studies naar ouderlijke conflicten richten zich op de ouder-kindrelatie zonder onderscheid te maken tussen de relatie tussen vader en kind en moeder en kind (Erel & Burman, 1995). Bovendien richten veel andere onderzoeken zich voornamelijk op de relatie tussen moeder en kind en in mindere mate op de relatie tussen vader en kind (Lindahl & Malik, 1999; Erel & Burman, 1995). Dit onderzoek zal zich op zowel de vader-kind als de moeder-kindrelatie richten.

Uit onderzoek is gebleken dat jongens in mindere mate worden afgeschermd van ouderlijke conflicten dan meisjes (Cummings, Davies & Simpson 1994). Anderzijds zijn meisjes gemiddeld genomen gevoeliger voor conflicten tussen ouders en zijn zij meer dan jongens in staat om op accurate wijze ouderconflicten te observeren (Cummings et al., 1994). Volgens Gerard et al. (2006) zijn deze resultaten echter niet overtuigend en is meer onderzoek noodzakelijk. Naast het onderscheid tussen de moeder-kindrelatie en vader-kindrelatie zal er binnen dit onderzoek daarom ook gekeken worden naar de rol van de sekse van het kind.

Gezinsstructuur, ouderconflicten en kwaliteit vader-kind en moeder-kindrelatie

Niet alleen conflicten tussen ouders, maar ook een ouderlijke echtscheiding kan samengaan met gemiddeld slechtere ouder-kindrelaties. Verschillende onderzoeken laten zien dat de ouder-kindrelatie na een echtscheiding gemiddeld afneemt (Amato & Booth, 1996; Peterson & Zill, 1986). Een belangrijke vraag is echter of dit wordt veroorzaakt door de echtscheiding of de ouderlijke conflicten die er vaak mee gepaard gaan. Voorheen gingen onderzoekers, vanwege de causale relatie tussen echtscheiding van ouders en gedragsproblemen van kinderen, ervan uit dat echtscheiding, ongeacht de omstandigheden waarbinnen de echtscheiding plaats vindt, een negatief effect heeft op het kind (Emery, 1982). Tegenwoordig gaan onderzoekers er steeds meer vanuit dat niet echtscheiding, maar vooral ouderlijke conflicten de problemen bij het kind verklaren (Jekielek, 1998). Uit onderzoek van Dronkers (1999) blijkt bijvoorbeeld dat het welzijn van adolescenten gemiddeld niet verbetert als conflicten tussen ouders na de scheiding blijven bestaan. Uit andere onderzoeken komt naar voren dat het welzijn van kinderen van gescheiden ouders zonder conflicten gemiddeld hoger is dan het welzijn van kinderen uit intacte gezinnen waarbij er sprake is van conflicten tussen ouders (Emery, 1982; Jekielek, 1998).

Uit onderzoek van Sabolewski en Amato (2007) komt naar voren dat zowel ouderlijke conflicten als echtscheiding de kans vergroot dat kinderen met beide ouders geen hechte band hebben. Een echtscheiding vergroot de kans dat het kind met slechts één ouder hecht is (Sabolewski & Amato, 2007). Dit betekent dat conflicten tussen ouders binnen intacte gezinnen de kans vergroten op een slechte band met beide ouders, terwijl dit in het geval van echtscheiding niet per definitie zo hoeft te zijn. Uit onderzoek van Peters en Ehrenberg (2008) blijkt dat na echtscheiding de kwaliteit van de vader-kindrelatie gemiddeld lager is dan de kwaliteit van de vader-kindrelatie in intacte gezinnen. Onderzoek van Seltzer (1991) laat verder zien dat echtscheiding de kwaliteit van de vader-kindrelatie negatiever beïnvloeden dan ouderlijke conflicten binnen intacte gezinnen. Literatuuronderzoek van Coiro en Emery (1998) sluit hierop aan. Zij benoemen dat men onderscheid kan maken in de kwalitatieve ouder-kindrelatie en de kwantitatieve ouder-kindrelatie. Echtscheiding beïnvloedt niet zozeer de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, maar voornamelijk de kwantiteit van de relatie (Coiro & Emery, 1998). Uit onderzoek van Fabricius en Luecken (2007) blijkt dat als kinderen na een echtscheiding meer tijd met hun vader spenderen, de kwaliteit van de vader-kindrelatie gemiddeld hoger is.

Samenvattend verschillen onderzoekers dus van mening of de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind- en moeder-kind relatie sterker is voor intacte of gescheiden gezinnen. In dit onderzoek zal de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind- en moeder-kindrelatie onderzocht worden. Hierbij zal bekeken worden of deze samenhang verschilt tussen intacte en gescheiden gezinnen.

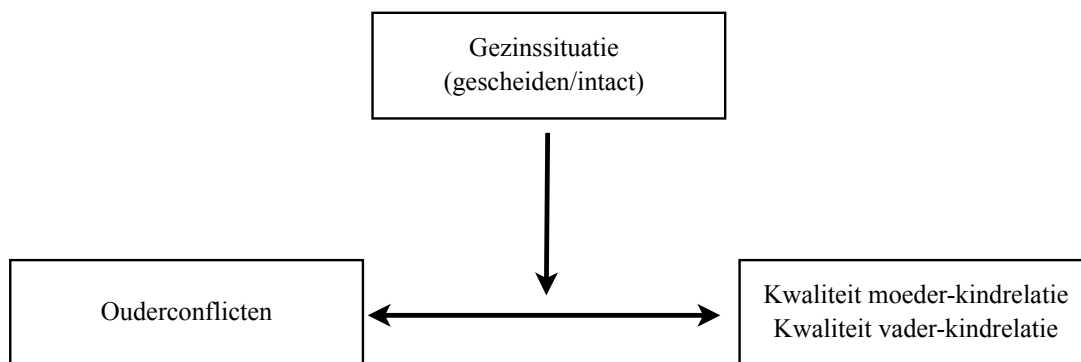
Huidig onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het verschaffen van inzicht in de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind- en moeder-kindrelatie. Hierbij zal onderzocht worden welke rol de gezinssituatie (gescheiden of intact) hierbij speelt. De vraagstelling is als volgt: *Wat is de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind en moeder-kindrelatie en verschilt deze samenhang tussen intacte en gescheiden gezinnen?* Hierbij zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

(1) *Wat is de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie en wat is de rol van sekse van het kind?* De 'Spillover Hypothesis' gaat ervan uit dat een lage kwaliteit van de relatie tussen ouders en de bijbehorende spanningen en conflicten zorgen voor spanningen en

boosheid tussen de ouder en het kind en daardoor kan leiden tot een vermindering van de relatiekwaliteit tussen beide ouders en het kind (Gerard et al., 2006; Kerig et al., 1993; Erel & Burman, 1995). Tegenover de ‘Spillover Hypothesis’ staat de ‘*Compensatory Hypothesis*’ welke ervan uit gaat dat een ouder samenspannt met het kind tegen de andere ouder (Erel & Burman, 1995). Dit zou betekenen dat de relatiekwaliteit met de ene ouder gemiddeld hoger is dan met de andere ouder. Uit onderzoek van Cummings, Davies & Simpson (1994) blijkt dat jongens minder afgeschermd worden van ouderconflicten, daarom wordt verwacht dat de samenhang tussen ouderconflicten en de ouder-kindrelatie voor deze groep sterker zal zijn. De hypothese is als volgt: *(H1) Ouderconflicten zijn gerelateerd aan een zowel een lagere relatiekwaliteit tussen moeder en kind als vader en kind. Deze samenhang is voor meisjes groter dan voor jongens.*

(2) Zijn er verschillen in samenhang tussen gescheiden en intacte gezinnen tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie? Onderzoek geeft geen eenduidig antwoord op de vraag of de samenhang tussen ouderlijke conflicten en de kwaliteit van de vader-kind en moeder-kindrelatie verschilt tussen gescheiden en intacte gezinnen. Wel is duidelijk dat ouderconflicten voor zowel intacte als gescheiden gezinnen samenhangen met een negatieve relatiekwaliteit met beide ouders (Sabolewski en Amato 2007). Vanwege de verandering in frequentie van het contact met vader, is er in dit onderzoek vanuit gegaan dat de kwaliteit van de relatie tussen vader en kind gemiddeld lager is dan de relatie tussen moeder en het kind (Peters & Ehrenberg, 2008). Hier is de volgende hypothese bij opgesteld: *(H2) Ouderconflicten binnen intacte gezinnen zijn gerelateerd aan zowel een lagere relatiekwaliteit tussen moeder en kind als vader en kind. Ouderconflicten binnen gescheiden gezinnen zijn gerelateerd aan een gemiddeld lagere relatiekwaliteit met vader dan met moeder.*

Figuur 1
Moderatiemodel als conceptueel model voor het huidige onderzoek

Methodie

Steekproef

In dit onderzoek zal er gebruik gemaakt worden van het cross-sequentiële databestand ‘Scholieren en Gezinnen’. Dit is een survey-onderzoek dat tussen 2006 en 2013 tweejaarlijks is uitgevoerd. Hierbij zal er alleen gebruik gemaakt worden van de datagegevens uit 2013. Aan het onderzoek hebben 2414 leerlingen deelgenomen, waarvan 1171 jongens (48.8%) en 1231 meisjes (52.2%). De gemiddelde leeftijd bedroeg 13.74 jaar (range 11-17 jaar, $SD = 1.02$). Het opleidingsniveau van de scholieren uit het voortgezet onderwijs is als volgt: 957 (37.8%) participanten volgen VWO of gymnasium, 400 (16.9%) participanten zijn afkomstig van de HAVO, 636 (27.0%) participanten volgen VMBO-T en 61 (2.6%) participanten VMBO-B. Van het totale aantal participanten groeiden 1926 participanten (79.9%) op binnen intacte gezinnen, van 443 participanten (18.4%) zijn de ouders gescheiden. Van 40 (1.7%) van de participanten was één van de ouders overleden, deze gegevens zijn niet meegenomen binnen het huidige onderzoek.

Procedure

Voor deze studie werden middelbare scholen benaderd door bachelor en master studenten pedagogische wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Wanneer scholen bereid waren tot deelname aan het onderzoek, werden twee of meer klassen geselecteerd. De ouders van deze leerlingen werden middels een brief geïnformeerd over het onderzoek. Ouders konden bezwaar maken als zij wensten dat hun kind niet deel zou nemen aan het onderzoek. De vragenlijsten werden in de klas geïntroduceerd en zelfstandig door de leerlingen ingevuld, waarbij de studenten aanwezig waren voor eventuele vragen. Deelname was vrijwillig, waarbij anonimiteit en vertrouwelijkheid werden gegarandeerd.

Instrumenten

Er is gebruik gemaakt van bestaande meetinstrumenten. De betrouwbaarheid en validiteit is van deze instrumenten reeds onderzocht en als voldoende beoordeeld. Onderstaande meetinstrumenten verzamelen gegevens op basis van zelfrapportage.

De beleving van ouderlijke conflicten is onderzocht met behulp van de verkorte versie van de *The Children's Perception of Interparental Conflict Scale* ([CPIC-scale]; Grych, Seid, & Fyncham, 1992). Hierbij is gebruik gemaakt van de verkorte versie. Deze versie bestaat uit vijf items waar de jongeren konden antwoorden op een vijf-puntsschaal, variërend van 'nooit' tot 'voortdurend'. De items vormen één onderliggende factor in een factoranalyse en worden daarom samengenomen in een gemiddelde score. Een voorbeelditem van de CPIC-scale is: "*Hoe vaak maken je moeder en vader – voor zover je weet – ruzie over de opvoeding?*". De Cronbach's Alpha van de verkorte CPIC-scale is .83

De kwaliteit van de relatie van de scholier met zijn/haar vader en met zijn/haar moeder is gemeten met behulp van de verkorte versie van de *Network of Relationship Inventory* ([NRI]; Furman & Buhrmester, 1985). De verkorte versie bevat in totaal zestien items waarvan acht items over de relatie van de jongere met moeder en acht items over de relatie van de jongere met vader. Elk item werd beantwoord aan de hand van een vijfpuntsschaal, variërend van 'weinig of niet' tot 'meer kan niet'. Een voorbeelditem van de NRI is: "*Waardeert je moeder de dingen die je doet?*". De Cronbach's Alpha van de verkorte NRI voor relatiekwaliteit met vader is .72 en voor de relatiekwaliteit met moeder .63.

De variabele gezinsstructuur maakt onderscheid tussen intacte (n = 1926, 79.9%) en gescheiden (n = 443, 18.4%) gezinnen. Onder intacte gezinnen worden getrouwde of duurzaam samenwonende ouders verstaan. Gescheiden betekent dat ouders gescheiden of gedecohabiteerd (voorheen samenwonend, nu uit elkaar) zijn. Een derde groep in deze variabele is verweduwd (n = 40, 1.7%), maar deze variabele wordt bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Analyse

Allereerst zal er door middel van beschrijvende statistiek de waarden van de studievariabelen gecontroleerd en beschreven worden. Vervolgens zal er met een correlatieanalyse gekeken worden of en in hoeverre de studievariabelen met elkaar correleren. Deze samenhang zal met behulp van een Fisher-R-to-Z-analyse geanalyseerd worden op een mogelijk significant verschil jongens en meisjes en gescheiden en intacte gezinnen. Om de modererende rol van gescheiden of intacte

gezinnen te meten bij het samenhing tussen de ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kind- en moeder-kindrelatie zal gebruik gemaakt worden van een meervoudige hiërarchische regressieanalyse. In model één wordt de relatie tussen ouderconflicten en de ouder-kindrelatie geanalyseerd. In het tweede model wordt hieraan de gezinssituatie toegevoegd, gevolgd door sekse in het derde model. In het vierde model worden tot slot de interacties gezinssituatie en sekse kind, gezinssituatie en ouderconflicten en sekse kind en ouderconflicten meegenomen.

Resultaten

Data-inspectie

Voorafgaande aan de analyses is er gekeken of er aan verschillende assumpties is voldaan. Van elke studievariabele is bekeken of de scores normaal verdeeld waren. De variabelen relatiekwaliteit met moeder en relatiekwaliteit met vader bleken linksscheef verdeeld. De variabele ouderconflicten bleek rechtsscheef verdeeld. Ook werden de studievariabelen gecontroleerd op univariate uitbijters die meer dan 3.6 standaarddeviaties boven of onder het gemiddelde lagen. Op de variabele relatiekwaliteit met moeder werden geen uitbijters gevonden. Op de variabelen relatiekwaliteit met vader en ouderconflicten werden respectievelijk één en twee uitbijters gevonden. Uitsluiting van deze variabelen leidde echter niet tot significante verandering van de resultaten. Verder lieten het spreidingsdiagram en de normaalverdeling voor gestandaardiseerde residuen zien dat de variabelen voldeden aan de assumpties voor normaliteit, homoscedasticiteit en lineairiteit. Tot slot bleek uit het spreidingsdiagram dat er sprake was van bivariate uitbijters. Op de samenhing tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit met vader werden drie bivariate uitbijters gevonden. Op de samenhing tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit met moeder werden eveneens drie bivariate uitbijters gevonden. Uitsluiting van deze resultaten leidde echter niet tot significante verandering van de resultaten. In dit onderzoek is het significantieniveau $p = <.05$ gehanteerd.

Beschrijvende statistiek

In Tabel 1 staan de beschrijvende statistieken en correlaties van de variabelen uit deze studie weergegeven. Uit de tabel blijkt dat de relatiekwaliteit tussen het kind en moeder gemiddeld iets hoger is dan de relatiekwaliteit tussen het kind en vader. Aan de hogere standaard deviatie is te zien dat de relatiekwaliteit met vader meer varieert dan de relatiekwaliteit met moeder. Meisjes rapporteren gemiddeld een hogere score op zowel de kwaliteit van de relatie met vader als de kwaliteit van de

relatie met moeder. Het gemiddelde voor ouderconflicten voor de gehele groep is relatief laag. Meisjes rapporteren meer ouderconflicten dan jongens.

Tabel 1

Beschrijvende statistiek en correlaties van leeftijd, relatiekwaliteit met moeder, relatiekwaliteit vader en ouderconflicten

		1	2	3	<i>M (SD)</i>	<i>Range</i>
1. Leeftijd	Totaal (<i>N</i> = 2366)				13.73 (1.01)	11-17
	Meisjes (<i>N</i> = 1207)				13.70 (1.00)	
	Jongens (<i>N</i> = 1148)				13.76 (1.03)	
2. Relatiekwaliteit moeder	Totaal (<i>N</i> = 2366)	-.08**			4.18 (.55)	1-5
	Meisjes (<i>N</i> = 1207)	-.05			4.22 (.57)	
	Jongens (<i>N</i> = 1148)	-.11**			4.13 (.54)	
3. Relatiekwaliteit vader	Totaal (<i>N</i> = 2366)	-.07**	.54**		4.14 (.66)	1-5
	Meisjes (<i>N</i> = 1207)	-.06*	.54**		4.18 (.63)	
	Jongens (<i>N</i> = 1148)	-.07*	.54**		4.10 (.67)	
4. Ouderconflicten	Totaal (<i>N</i> = 2366)	.03	-.26**	-.36**	1.90 (.73)	1-5
	Meisjes (<i>N</i> = 1207)	.04	-.30**	-.42**	2.01 (.76)	
	Jongens (<i>N</i> = 1148)	.03	-.25**	-.33**	1.79 (.67)	

Noot. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kindrelatie

Uit de correlaties zoals weergegeven in Tabel 1 blijkt dat ouderconflicten gerelateerd zijn aan de kwaliteit van de relatie tussen moeder en kind ($r = -.26$). Deze samenhang is significant ($p = <.001$). Meer conflicten tussen ouders hangen samen met een lagere kwaliteit van de moeder-kindrelatie. Deze samenhang is sterker voor meisjes dan voor jongens. Uit Tabel 2 blijkt echter dat dit verschil tussen meisjes en jongens, zoals berekend met een Fisher R-to-Z Analyse, niet significant is ($p = .19$).

Tabel 2

Fisher R-to-Z analyse voor het meten van de significantie van de verschillen tussen jongens en meisjes

	<i>Jongens (N = 1148)</i>	<i>Meisjes (N = 1207)</i>	<i>Z-score</i>
Ouderconflicten - Relatiekwaliteit moeder	-.25**	-.30**	1.31
Ouderconflicten - Relatiekwaliteit vader	-.33**	-.42**	2.54**

Noot. * $p < .05$. ** $p < .01$.

In Tabel 3 staan de resultaten voor de meervoudige regressieanalyse voor de kwaliteit van de relatie tussen moeder en kind. Uit het eerste model komt naar voren dat een hogere score op de variabele ouderconflicten was gerelateerd aan een lagere score op kwaliteit van de moeder-kindrelatie ($\beta = -.26$, $p = <.001$). Ouderconflicten hebben een verklaarde variantie van 7%.

Ouderconflicten en de kwaliteit van de vader-kindrelatie

De kwaliteit van de vader-kindrelatie hangt, net als de relatiekwaliteit met moeder, samen met ouderconflicten. Uit Tabel 1 blijkt dat meer conflicten tussen ouders gerelateerd is aan een lagere kwaliteit van de relatie tussen vader en kind ($r = -.36$, $p = <.001$). Zoals blijkt uit Tabel 2 is dit effect significant groter voor meisjes dan voor jongens ($p = .01$).

In Tabel 4 staat de meervoudige regressieanalyses voor de relatiekwaliteit met vader. Hierbij verklaren ouderconflicten 13% van de variantie in de kwaliteit van de relatie met vader. De samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de relatie tussen vader en kind is opnieuw negatief. Meer conflicten tussen ouders is gerelateerd aan een lagere kwaliteit van de vader-kindrelatie ($\beta = -.36$, $p = <.001$).

Tabel 3

Meervoudige regressieanalyse voor de afhankelijke variabele relatiekwaliteit met moeder

<i>Onafhankelijke variabele (OV)</i>		<i>Effect van OV op AV</i>			ΔR^2	R^2
		<i>B</i>	<i>SE</i>	β		
Model 1	Ouderconflicten	-.20	.02	-.26**		.07**
Model 2	Ouderconflicten	-.21	.02	-.27**	.00*	.07**
	Gezinssituatie	.07	.03	.05*		
Model 3	Ouderconflicten	-.22	.02	-.29**	.02**	.08**
	Gezinssituatie	.08	.03	.05*		
	Sekse	.14	.02	.12**		
Model 4	Ouderconflicten	-.26	.02	-.34**	.02**	.10**
	Gezinssituatie	.01	.03	.01		
	Sekse	.15	.02	.13**		
	Gezinssituatie x ouderconflicten	.22	.03	.15**		

Noot. AV: Afhankelijke variabele: Relatiekwaliteit met moeder, * $p < .05$. ** $p < .01$, Gezinssituatie: 0 = intact, 1 = gescheiden, Sekse: 0 = jongen, 1 = meisje. Model 4 zijn mean-centered variabelen. Constante M1: 4.55, Constante M2: 4.56, Constante M3: 4.52, Constante M4: 4.65

Tabel 4

Meervoudige regressieanalyse voor de afhankelijke variabele relatiekwaliteit met vader

<i>Onafhankelijke variabele (OV)</i>		<i>Effect van OV op AV</i>			ΔR^2	R^2
		<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>β</i>		
Model 1	Ouderconflicten	-.32	.02	-.36**		.13**
Model 2	Ouderconflicten	-.31	.02	-.35**	.00*	.13**
	Gezinssituatie	-.07	.03	-.04*		
Model 3	Ouderconflicten	-.32	.02	-.37**	.01**	.15**
	Gezinssituatie	-.06	.03	-.04		
	Sekse	.15	.03	.12**		

Noot. AV: Afhankelijke variabele: Relatiekwaliteit met vader, * $p < .05$. ** $p < .01$. Gezinssituatie: 0 = intact, 1 = gescheiden, Sekse: 0 = jongen, 1 = meisje,

Constante M1: 4.76, Constante M2: 4.75, Constante M3: 4.70

Verschillen in regressieanalyses voor de samenhang tussen ouderconflicten en kwaliteit van de vader-kind en moeder-kindrelatie voor intacte en gescheiden gezinnen

In Tabel 3 en 4 staan de meervoudige regressieanalyses voor de samenhang tussen ouderconflicten en respectievelijk de relatiekwaliteit met moeder en de relatiekwaliteit met vader. In Model 1 is de variabele ouderconflicten meegenomen, zoals uitgewerkt in bovenstaande hoofdstukken. In Model 2 wordt de studievvariabele gezinssituatie geïntroduceerd. Dit is een dummyvariabele waarbij 0 intacte gezinnen representeert en 1 gescheiden gezinnen. Uit de resultaten komt naar voren dat de samenhang tussen gezinssituatie op de kwaliteit van de relatie van vader en kind en moeder en kind anders. Er is een positief verband tussen gezinssituatie en kwaliteit van de moeder-kindrelatie ($\beta = .05$ $p = .03$). Dit betekent dat kinderen uit kinderen uit gescheiden gezinnen de relatiekwaliteit met moeder gemiddeld hoger beoordelen dan kinderen uit intacte gezinnen. Tussen gezinssituatie en kwaliteit van de vader-kindrelatie werd juist een negatief verband gezien. Dit betekent dat intacte gezinnen de relatiekwaliteit met vader gemiddeld hoger beoordelen dan kinderen uit gescheiden gezinnen ($\beta = -.04$ $p = .04$).

In Model 3 wordt de studievvariabele sekse toegevoegd. Dit is eveneens een dummy waarbij 0 een jongen en 1 een meisje representeert. Er is voor zowel de relatiekwaliteit met moeder als met vader een positief verband zichtbaar. Dit betekend dat meisjes beide relaties gemiddeld hoger beoordelen dan jongens (relatiekwaliteit met moeder: $\beta = .12$, $p = <.001$, relatiekwaliteit met vader ($\beta = .12$, $p = <.001$).

Het vierde model verkent de mogelijkheid dat er interactie-effecten aanwezig zijn. Bij het analyseren van de onderzoeksresultaten bleek het positieve verband tussen gezinssituatie en relatiekwaliteit moeder in model 2 en 3 in model 4 om te slaan naar een negatief verband ($\beta = -.29$, $p = <.001$). Dit is te verklaren vanuit een hoge mate van multicollineariteit. Dit probleem is op te lossen door de interactievariabelen te verwijderen of te werken met *mean-centered* variabelen (Nieuwenhuis, 2009). Er is gekozen voor de laatste optie, waarbij de regressieanalyse met de *mean-centered* variabelen voor zowel de relatiekwaliteit met moeder als met vader is geanalyseerd. In het model voor de relatiekwaliteit met vader waren de interactievariabelen niet significant en Model 4 is daarom weggelaten. In het model met relatiekwaliteit met moeder leidde de aanpassing wel tot verbetering van het model. Aandachtspunt is hierbij dat *mean-centered* variabelen invloed hebben op de constante van het model.

Uit de resultaten zoals beschreven in Tabel 3 komt naar voren dat er een positieve samenhang is tussen de relatiekwaliteit met moeder en de interactievariabele Gezinssituatie *

Ouderconflicten ($\beta = .15, p = <.001$). Het effect van de ouderconflicten op de relatiekwaliteit met moeder in een gescheiden gezinssituatie is af te leiden als $-.05 (-.34 + 0.15)$. Het blijkt uit de interactie dat ouderconflicten dus een veel sterkere invloed hebben op de relatiekwaliteit met moeder in een intact gezin ($\beta = -.34$) dan in een gescheiden gezin ($\beta = -.05$). Er is geen significante samenhang zichtbaar tussen de overige interactievariabelen Sekse * Ouderconflicten en Sekse * Gezinssituatie met de relatiekwaliteit met moeder. Deze variabelen zijn daarom uit het model gelaten.

Verschillen in correlatieanalyses voor de samenhang tussen ouderconflicten en kwaliteit van de vader-kind en moeder-kindrelatie voor intacte en gescheiden gezinnen

In Tabel 5 staan de verschillende beschrijvende statistieken en correlaties voor intacte en gescheiden gezinnen beschreven. Met behulp van een Fisher R-to-Z Analyse (Tabel 6) is geanalyseerd of deze verschillen significant zijn. Uit tabel 5 blijkt dat kinderen in intacte gezinnen de kwaliteit van hun relatie met zowel moeder als vader significant hoger beoordelen dan kinderen uit gescheiden gezinnen (Relatiekwaliteit met moeder $t = 2.33, p = .02$, Relatiekwaliteit met vader $t = 8.95, p = <.001$). Aantekening hierbij is dat de spreiding van de kwaliteit van de vader-kindrelatie voor gescheiden gezinnen groot is. Kinderen uit intacte gezinnen rapporteren minder ouderconflicten dan kinderen uit gescheiden gezinnen. Dit verschil is echter niet significant ($t = -1.27, p = .21$). Uit Tabel 5 komt naar voren dat er voor zowel gescheiden als intacte gezinnen een negatieve relatie bestaat tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kindrelatie. Uit de Fisher R-to-Z analyse in Tabel 6 blijkt dat de samenhang tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit met moeder sterker is voor intacte gezinnen dan voor gescheiden gezinnen. Bij de samenhang tussen ouderconflicten en de relatiekwaliteit met vader worden geen significante verschillen waargenomen tussen intacte en gescheiden gezinnen. Opvallend is de gevonden samenhang tussen de kwaliteit vader-kindrelatie en moeder-kindrelatie. Een hoge score op de relatiekwaliteit met moeder is gerelateerd aan een hoge relatiekwaliteit met vader. Deze samenhang is significant lager voor gescheiden gezinnen in vergelijking met intacte gezinnen.

Tabel 5

Beschrijvende statistiek en correlaties voor gescheiden en intacte gezinnen met variabelen sekse en leeftijd kind, relatiekwaliteit met moeder, relatiekwaliteit met vader en ouderconflicten

		1	2	3	4	M (SD)	Range
1. Sekse	Totaal (N = 2366)						
	Intact (N = 1923)						
	Gescheiden (N = 443)						
2. Leeftijd	Totaal (N = 2366)	-.03				13.73 (1.01)	11-17
	Intact (N = 1923)	-.03				13.71 (1.02)	
	Gescheiden (N = 443)	-.02				13.82 (1.01)	
3. Relatiekwaliteit moeder	Totaal (N = 2366)	.08**	-.08**			4.18 (.55)	1-5
	Intact (N = 1923)	.07**	-.05*			4.19 (.53)	
	Gescheiden (N = 443)	.13**	-.17**			4.12 (.63)	
4. Relatiekwaliteit vader	Totaal (N = 2366)	.06**	-.07**	.54**		4.14 (.66)	1-5
	Intact (N = 1923)	.06**	-.05*	.66**		4.19 (.57)	
	Gescheiden (N = 443)	.08	-.11*	.26*		3.88 (.92)	
5. Ouderconflicten	Totaal (N = 2366)	.15**	.03	-.26*	-.36**	1.90 (.73)	1-5
	Intact (N = 1923)	.17**	.03	-.32**	-.33**	1.80 (.61)	
	Gescheiden (N = 443)	.11*	.01	-.12*	-.36**	2.40 (1.00)	

Noot. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Tabel 6

Fisher R-to-Z analyse voor het meten van de significantie van de verschillen tussen intacte en gescheiden gezinnen

	Intact gezin (N = 1923)	Gescheiden gezin (N = 443)	Z-score
Ouderconflicten - Relatiekwaliteit moeder	-.32**	-.12*	-4.0**
Ouderconflicten - Relatiekwaliteit vader	-.33**	-.36**	.64
Relatiekwaliteit moeder – Relatiekwaliteit vader	.66**	.26**	9.97**

Noot. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Conclusie

Onderzoekers verschillen van inzicht of de samenhang tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit tussen vader en kind en moeder en kind anders is voor gescheiden en intacte gezinnen (Coiro & Emery, 1998; Seltzer, 1991; Sabolewski & Amato, 2007). In dit onderzoek is daarom nagegaan of deze samenhang verschilt voor intacte en gescheiden gezinnen. Hierbij is eveneens onderzocht of hierbij verschillen tussen jongens en meisjes zichtbaar waren. In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de verschillende onderzoeksvragen beschreven worden.

Allereerst is onderzocht wat de samenhang is tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie. Zoals verwacht bleken ouderconflicten samen te hangen met een lagere relatiekwaliteit tussen het kind en zowel moeder als vader. Dit is in overeenstemming met resultaten van Gerard et al. (2006), Kerig et al. (1993) en Erel en Burman (1995). De negatieve samenhang tussen ouderconflicten en de relatiekwaliteit met vader is significant hoger voor meisjes dan voor jongens. Bij de samenhang tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit met moeder werden geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Dit is in strijd met de vooraf opgestelde hypothese welke gebaseerd was op het onderzoek van Cummings et al. (1994). Hieruit bleek dat jongens minder worden afgeschermd van conflicten tussen ouders dan meisjes (Cummings et al., 1994). De resultaten komen wel overeen met onderzoek van Cummings en O'Reilly (in Gerard et al., 2006).

Vervolgens is gekeken of de samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie verschilt tussen intacte en gescheiden gezinnen. Uit de onderzoeksresultaten komt naar voren dat de samenhang tussen ouderconflicten en de moeder-kindrelatie sterker is voor intacte gezinnen dan voor gescheiden gezinnen. Tussen ouderconflicten en de vader-kindrelatie werd geen significant verschil gevonden tussen intacte en gescheiden gezinnen. Dit sluit aan op onderzoek van Sabolewski en Amato (2007). Hieruit kwam naar voren dat ouderconflicten binnen intacte gezinnen de kans vergroot dat het kind met beide ouders geen hechte band ervaart en scheiding de kans vergroot dat het kind met slechts één ouder hecht is.

Discussie

Zoals verwacht bleken ouderconflicten samen te hangen met een lagere relatiekwaliteit tussen het kind en zowel moeder als vader. De negatieve samenhang ouderconflicten en de relatiekwaliteit met vader is significant hoger voor meisjes dan voor jongens. Bij de relatiekwaliteit met moeder werden geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Een mogelijke verklaring hiervoor komt voort uit een theorie van Cummings en O'Reilly (in Gerard et al., 2006). Zij noemen dat ouderlijke conflicten mogelijk meer effect

hebben op de relatie tussen het kind en de ouder van de tegenovergestelde sekse. Ook stellen Cummings et al (1994) voorzichtig dat meisjes gevoeliger zijn voor conflicten en een beter observatievermogen hebben dan jongens. Mogelijkerwijs zorgt dit ervoor dat meisjes meer last hebben van ouderconflicten en dit de relatiekwaliteit met vader negatiever beïnvloedt dan bij jongens.

Uit de onderzoeksresultaten komt een duidelijke samenhang tussen ouderconflicten en de kwaliteit van de moeder-kind en vader-kindrelatie naar voren. De samenhang tussen ouderconflicten en de moeder-kindrelatie is sterker voor intacte gezinnen dan voor gescheiden gezinnen, maar tussen ouderconflicten en de vader-kindrelatie werd geen significant verschil gevonden tussen intacte en gescheiden gezinnen. Dit sluit aan op onderzoek van Sabolewski en Amato (2007). Hieruit kwam naar voren dat ouderconflicten binnen intacte gezinnen de kans vergroot dat het kind met beide ouders geen hechte band ervaart en scheiding de kans vergroot dat het kind met slechts één ouder hecht is. Een echtscheiding beïnvloedt volgens Coiro en Emery (1998) niet zozeer de kwaliteit maar de kwantiteit van de ouder-kindrelatie, wat uiteindelijk weer gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Zo blijkt uit onderzoek van Fabricius en Luecken (2007) dat de vader-kindrelatie hoger is als kinderen na een echtscheiding meer tijd met hun vader doorbrengen. Dit zou dan ook de grote spreiding in de kwaliteit van de vader-kindrelatie kunnen verklaren.

De kwantiteit van het contact met ouders vormt een belangrijke beperking in dit onderzoek. Hier is binnen de huidige onderzoeksetting geen rekening mee gehouden. Een andere beperking van dit onderzoek is het gebruik van mean-centered variabelen in de multiële regressieanalyse voor de relatiekwaliteit met moeder. Hier is gebruik van gemaakt vanwege multicollineariteit en heeft als gevolg dat de constanten niet bruikbaar zijn bij het voorspellen van de kwaliteit van de relatie met moeder. Een laatste beperking is de relatief kleine groep participanten uit gescheiden gezinnen in vergelijking met de participanten uit intacte gezinnen.

Met betrekking tot vervolgonderzoek is het interessant om te bekijken in hoeverre de kwantiteit van het contact de relatie met de ouder beïnvloedt. Ook een longitudinaal onderzoek kan belangrijke informatie opleveren als gekeken wordt naar de hoeveelheid ouderconflicten voor de scheiding vergeleken met ouderconflicten na de scheiding en het effect hiervan op de relatie tussen het kind en beide ouders.

Binnen de praktijk is er een groot en gevarieerd hulpaanbod voor kinderen die te maken krijgen met ouders in een vechtscheiding. Het aanbod voor kinderen binnen conflictrijke opvoedsituaties is echter beperkt. Uit het huidige onderzoek komt naar voren dat

ouderconflicten binnen intacte gezinnen een negatief effect hebben op de kwaliteit van de relatie tussen het kind en beide ouders. Ouderlijke conflicten worden gezien als een stabiele factor binnen de relatie en vormen vijf jaar later nog steeds een belangrijk patroon binnen de relatie tussen ouders. Daar komt bij dat ouderlijke conflicten de interactie tussen ouder en kind beïnvloeden en schadelijk zijn (Gerard et al., 2006). Kinderen van ouders die nog bij elkaar zijn, maar die wel degelijk te maken hebben met conflicten tussen ouders zijn een gemiste doelgroep. Hulpverlening zou dan ook niet louter gericht moeten zijn op kinderen van gescheiden ouders, maar ook op kinderen die te maken hebben of te maken hebben gehad met conflicten tussen ouders. In de samenhang tussen ouderconflicten en relatiekwaliteit met ouders binnen gescheiden gezinnen wordt gezien dat deze samenhang sterker is voor de relatiekwaliteit met vader dan met moeder. Dit is mogelijk te verklaren vanuit het verminderde contact tussen vader en kind (Fabricius & Luecken, 2007). Hulpverlening zou daarom gericht moeten zijn op interventies en educatieve programma's voor gescheiden ouders die informatie bevatten over de negatieve effecten van ouderconflicten, maar vooral over het belang van gelijkwaardig co-ouderschap voor de ouder-kindrelatie (Fabricius & Luecken, 2007).

Referentias

- Amato, P. R., & Booth, A. (1996). A prospective study of divorce and parent-child relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 356-365. doi:10.2307/353501
- Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., & Stone, G., Gerard, J., & Pemberton, S. (1997). Interparental conflict and youth problem behaviors: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 6(2), 223-247. doi:1062-102W7AJ600-0233S12.50/0
- Clark, K. E., & Ladd, G. W. (2000). Connectedness and autonomy support in parent-child relationships: Links to children's socioemotional orientation and peer relationships. *Developmental psychology*, 36(4), 485-498. doi:10.1037/0012-1649.36.4.485
- Coiro, M. J., & Emery, R. E. (1998). Do marriage problems affect fathering more than mothering? A quantitative and qualitative review. *Clinical child and family psychology review*, 1(1), 23-40. doi:10.1023/A:1021896231471
- Collins, W. A., & Russell, G. (1991). Mother-child and father-child relationships in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. *Developmental Review*, 11(2), 99-136. doi:10.1016/0273-2297(91)90004-8
- Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O., & Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child development*, 65(2), 541-561. doi:10.2307/1131401
- Cox, M. J., Paley, B., & Harter, K. (2001). Interparental conflict and parent-child relationships. Interparental conflict and parent-child relationships. In Grych, J. H. & Fincham, F. D., *Interparental Conflict and Child Development*, 249-272. doi:10.1017/CBO9780511527838.011
- Cummings, E. M., Davies, P. T., & Simpson, K. S. (1994). Marital conflict, gender, and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 141-141. doi:10.1037/0893-3200.8.2.141
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis. *Psychological bulletin*, 116(3), 387-411. doi:10.1037/0033-2909.116.3.387
- Deater-Deckard, K., Dunn, J., O'Connor, T. G., Davies, L., & Golding, J. (2003). Using the stepfamily genetic design to examine gene-environment processes in child and family functioning. *Marriage and Family Review*, 33, 131-156. doi:10.1300/J002v33n02_02
- Dronkers, J. (1999). The effects of parental conflicts and divorce on the well-being of pupils in Dutch secondary education. *European Sociological Review*, 15, 195-212. Retrieved from www.oxfordjournals.com

- Emery, R.E. (1982). Interparental conflict and the children of discord and divorce. *Psychological Bulletin*, *92*(2), 310-330. doi:10.1037/0033-2909.92.2.310
- Erel, O., & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *118*, 108-132. doi:10.1037/0033-2909.118.1.108
- Fabricius, W. V., & Luecken, L. J. (2007). Postdivorce living arrangements, parent conflict, and long-term physical health correlates for children of divorce. *Journal of family psychology*, *21*(2), 195-205. doi:10.1037/0893-3200.21.2.195
- Gerard, J. M., Krishnakumar, A., & Buehler, C. (2006). Marital conflict, parent-child relations, and youth maladjustment a longitudinal investigation of spillover effects. *Journal of Family Issues*, *27*(7), 951-975. doi:10.1177/0192513X05286020
- Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, *108*, 267-290. doi:10.1037/0033-2909.108.2.267
- Jekielek, S. M. (1998). Parental conflict, marital disruption and children's emotional well-being. *Social Forces*, *76*(3), 905-936. doi:10.2307/3005698
- Jenkins, J. M., & Smith, M. A. (1991). Marital disharmony and children's behaviour problems: aspects of a poor marriage that affect children adversely. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *32*(5), 793-810. doi:10.1111/j.1469-7610.1991.tb01903.x
- Kerig, P.K., Cowan, P.A., & Cowan, C.P. (1993). Marital quality and gender differences in parent-child interaction. *Developmental Psychology*, *29*(6), 931-939. doi:10.1037/0012-1649.29.6.931
- Krishnakumar, A., & Buehler, C. (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations*, *49*, 25-44. doi:10.1111/j.1741-3729.2000.00025.x
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2004). The Development and Significance of Father-Child Relationships in Two-Parent Families. *The role of the father in child development*, 2727. doi:10.1007/BF03173485
- Lindahl, K.M., Malik, N.M. (1999). Observations of marital conflict and power: Relations with parenting in the triad. *Journal of Marriage and the Family*, *61*(2), 320-330. doi:10.2307/353751
- Marcus, N., Lindahl, K.M., & Malik, N.M. (2001). Interparental conflict, children's social cognitions, and child aggression: A test of the mediational model. *Journal of Family Psychology*, *15*(2), 315-333. doi:10.1037/0893-3200.15.2.315

- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Minuchin, S. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, *56*, 289-302. doi:10.2307/1129720
- Nieuwenhuis, G. (2009). *Statistical methods for business and economics*. New York, McGraw-Hill Companies
- Peters, B., & Ehrenberg, M. F. (2008). The influence of parental separation and divorce on father-child relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, *49*(1-2), 78-109. doi: 10.1080/10502550801973005
- Peterson, J. L., & Zill, N. (1986). Marital disruption, parent-child relationships, and behavior problems in children. *Journal of Marriage and the Family*, *295*-307. doi:10.2307/352397
- Riggio, H. R. (2004). Parental marital conflict and divorce, parent-child relationships, social support, and relationship anxiety in young adulthood. *Personal Relationships*, *11*(1), 99-114. doi:10.1111/j.1475-6811.2004.00073.x
- Russell, A., & Saebel, J. (1997). Mother-son, mother-daughter, father-son, and father-daughter: Are they distinct relationships?. *Developmental Review*, *17*(2), 111-147. doi:10.1006/drev.1996.0431
- Seltzer, J. A. (1991). Relationships between fathers and children who live apart: The father's role after separation. *Journal of Marriage and the Family*, *53*(1), 79-101. doi:10.2307/353135
- Sobolewski, J. W. & Amato, P. R. (2007). Parents' discord and divorce, parent-child relationships and subjective well-being in early adulthood: is feeling close to two parents always better than feeling close to one? *Social Forces*, *85*(3), 1105-1124. doi:10.1353/sof.2007.0056
- Vandewater, E.A., & Lansfort, J.E. (1998). Influences of family structure and parental conflict on children's well-being. *Family Relations*, *47*, 321-328. doi:10.2307/585263
- Videon, T. M. (2005). Parent-Child Relations and Children's Psychological Well-Being Do Dads Matter?. *Journal of family issues*, *26*(1), 55-78. doi:10.1177/0192513X04270262
- Zhou, Q., Eisenberg, N., Losoya, S., Fabes, R. A., Reiser, M., & Guthrie, I. K. et al. (2002). The relations of parental warmth and positive expressiveness to children's empathy-related responding and social functioning: A longitudinal study. *Child Development*, *73*, 893-915. doi:10.1111/1467-8624.00446